

ابزارها و تکنیک‌های پیشگیری وضعی در کنترل جرم سرقت

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۱/۲۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱۲/۲۲

چکیده

با توجه به بالا بودن آمار جرم و جنایت و روند رو به افزایش آن در شهرستان فسا و به ویژه جرم سرقت که از جرائم شایع در این شهرستان می‌باشد و به شدت امنیت عمومی را به مخاطره انداخته و به احساس امنیت و آرامش ذهنی و سلامت افراد آسیب وارد کرده بر آن شدیم تا با استفاده از ابزارهای پیشگیرانه وضعی (موقعیتی) و ایجاد دشواری، کاهش منافع و افزایش خطرات دستگیری برای بزه‌کاران مانع ارتکاب جرم از سوی بزه‌کاران جرم سرقت و انواع رایج آن (سرقت از منازل، سرقت از فروشگاه‌ها و دخل زنی، کیف‌زنی و جیب‌بری، سرقت اتومبیل، موتورسیکلت، لوازم درون خودرویی) شویم.

ضعف در به‌کارگیری این ابزارها که می‌تواند هم مربوط به نهادهای متولی از جمله نهاد انتظامی به عنوان نهاد مجری در این زمینه باشد هم مربوط به عدم تناسب ابزار با نوع جرم باشد در عدم رسیدن به نتیجه قابل مشاهده است. بنابراین اقدامات نهاد انتظامی نسبت به دیگر نهادها مؤثرتر است به این معنا که اقدامات اجرایی این نهادها به دلیل تقابل مستقیم با اعمال مجرمانه و به واسطه‌ی لمس موضوع و شناسایی عمیق‌تر و سریع‌تر نقاط جرم‌زا و آماج جرم نسبت به نهاد قضایی که نقش مدیریتی دارد مؤثرتر است هر چند که نبایستی فراموش کرد که ابزارها و راهکارهای پیشگیرانه وضعی را می‌توان با کمک پایگاه‌های مردمی نیز اجرا کرد و خیلی سریع‌تر و بهتر با کمک مردم به این هدف که در راستای امنیت خود آن می‌باشد رسید. چرا که مردم مانند بیماران هستند که خود بیماری خود را می‌توانند شناسایی کنند و با داروهای خانگی به درمان آن نیز بپردازند. بنابراین به‌کارگیری اکثر راهکارها در سطوح یکپارچه جامعه جز با همکاری شهروندان و حضور مردم و مشارکت مردمی و کمک به نیروهای متخصص در امر پیشگیری میسر نیست و این امر خود نیز باعث می‌شود مردم و قربانیان احتمالی نسبت به بزه دیدگی احتمالی خود آگاه‌تر و هوشیارتر باشند و این همکاری دوطرفه باعث زود هنگام شدن نتیجه می‌شود.

کلیدواژه‌ها: جرم، سرقت، پیشگیری وضعی، عوامل اجتماعی، شهرستان فسا

مقدمه

ابعاد امنیت عبارت است از امنیت سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و نظامی. امنیت عمومی سطحی از امنیت است که عمدتاً ناظر بر تولید و حفظ شرایطی می‌باشد که در آن منافع، مصالح و حقوق افراد، گروه‌ها و نهادهای اجتماعی تأمین می‌شود. امنیت عمومی با حراست از زندگی عمومی مرتبط است و حفظ جان و مال و کلیه شئون زندگی شهروندی تنها در سایه‌ی برقراری این سطح از امنیت فراهم می‌شود. بنابراین نهادهای قضایی و به ویژه انتظامی و پلیس به عنوان عامل برقراری امنیت عمومی، وظیفه‌ی مقابله با جرائم و آسیب‌های اجتماعی مثل سرقت و عوامل جرم سرقت دارد. وقوع جرائم از جمله عواملی است که امنیت را در تمامی ابعاد آن تحت تأثیر خود قرار می‌دهد. عواملی مانند عوامل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، ضعف ابزارها و تکنیک‌های پیشگیرانه به ویژه در استفاده از راهکارهای پیشگیری وضعی در بروز جرم تأثیرگذار هستند.

اقدامات پیشگیرانه وضعی به افراد و دولت‌ها کمک می‌کند تا مانعی بر سر راه مجرم و بزه‌کار قرار دهند و بدین وسیله از وقوع آن جلوگیری کنند. بنابراین این نوع پیشگیری با حمایت از نظریه‌های پیشگیرانه جرم‌شناس و نظریه‌های مرتبط با عوامل اجتماعی از جمله نظریه‌های انتخاب عقلانی، فرصت، فعالیت روزمره، پیوند افتراقی، و ... انسان‌ها را موجوداتی علی‌الاصول معقول و حسابگر می‌داند که پس از محاسبه سود و زیان وارد عمل می‌شود و مرتکب جرائمی با ریسک شدید نمی‌شود که در وقوع آن می‌توان از تکنیک‌های پیشگیری وضعی استفاده نمود تا زمانی که پیشگیری اجتماعی بتواند عوامل مورد نظر را شناسایی و از ارتکاب جرائم جلوگیری کند. از این رو با توجه به اینکه ارتکاب انواع جرائم سرقت استان فارس به ویژه در شهرستان فسا روند رو به افزایشی داشته و احساس امنیت را کاهش داده بر آن شدیم تا عوامل اجتماعی ارتکاب جرم سرقت را به چالش کشیده و با پی بردن به آن‌ها با استفاده از راهکارهای پیشگیرانه منجر به کاهش و عدم وقوع انواع رایج سرقت در شهرستان فسا شویم.

بیان مسئله

جرم یکی از مشکلات اساسی جوامع بشری است. مجرمان هزینه‌های زیادی را به افراد جامعه تحمیل می‌نمایند. یکی از جرائمی که امنیت و آرامش جامعه را دگرگون ساخته و در آن خلل ایجاد می‌نماید سرقت است که به شدت هم امنیت اجتماعی و هم اقتصادی شهروندان را تحت‌الشعاع قرار داده است. علاوه بر ایجاد ناامنی در جامعه لطمات روحی و روانی فراوانی نیز به شهروندان وارد ساخته است و نقش به‌سزایی در کاهش احساس امنیت جامعه دارد.

سرقت را معمولاً ربودن مال دیگری بدون اطلاع یا رضایت وی و با قصد برنگرداندن آن و یا به تعبیر دیگر تصرف غیرقانونی در مال منقول دیگری با خشونت یا بدون خشونت خوانده‌اند. سرقت اصولاً کنشی است نسبتاً عقلانی و حساب شده که طبق برنامه معین و با تصمیم‌گیری قبلی در مورد انتخاب عقلانی و چگونگی فرآیند انجام کار صورت می‌گیرد. سرقت عمدتاً برای به دست آوردن پول انجام می‌شود که این پول یا مصروف رفع حوائج اولیه زندگی یا دستیابی به زندگی بهتر و یا تأمین هزینه‌های مواد مخدر است و معمولاً با سایر جرائم علیه تمامیت اشخاص، جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی و سایر جرائم علیه اموال دیگر همراه است.

ساترلند پیوند افتراقی و یادگیری اجتماعی از رفتارهای کج روانه را در تبیین جرائم بکار می‌بندد و هیرشی به پیوند اجتماعی و کنترل اجتماعی تأکید می‌کند و به نظر هیرشی پیوند بین فرد و جامعه مهم‌ترین علل هم‌نوایی و عامل اصلی کنترل رفتارهای فرد است و ضعف یا فقدان این پیوند موجب اصلی کج رفتاری است. وود بین جرم و محیط فیزیکی ارتباط قائل شده و بر این عقیده است که مشخصات فیزیکی و ذاتی طرح‌های اسکان عمومی و ارتکاب بزه سرقت ارتباط معنی‌داری وجود دارد. برخی دیگر نیز حاشیه‌نشینی را که پیامد رشد بیش از حد شهرنشینی است در افزایش بزه‌کاری مهم می‌شمارند.

در تحقیق پیش‌رو بر آن شدیم تا با تبیین عوامل زیست‌شناختی، روان‌شناختی، جامعه‌شناختی و بررسی نظریه‌ها و پارادایم‌های جرم‌شناختی- شناختی به تأثیر ابزارهای پیشگیری وضعی در کاهش جرم سرقت و انواع رایج آن در شهرستان فسا پردازیم و نتایج منفی و ملموس از عدم به‌کارگیری ابزارها و تکنیک‌های پیشگیری وضعی یا ضعف ابزارها از جرم سرقت را مورد بررسی قرار دهیم و به این سؤال پاسخ دهیم که عوامل مؤثر در ارتکاب سرقت کدام‌اند و چه راهکارهایی برای پیشگیری از جرم سرقت در این شهر وجود دارد و می‌تواند در کاهش و پیشگیری از انواع رایج جرم سرقت ما را یاری رساند.

اهداف پژوهش

هدف کلی ما در این پژوهش ارائه راهکارهای پیشگیرانه وضعی در عدم ارتکاب هر یک از جرائم رایج سرقت در شهرستان فسا است که طبق داده‌های به دست آمده روند رو به افزایش دارند و بر آن هستیم با استفاده از ابزارهای پیشگیری وضعی و به کمک یافته‌های به دست آمده از تجزیه و تحلیل عوامل اصلی جرم، به این هدف پردازیم.

همچنین در پژوهش پیش‌رو به بررسی اصول و مبانی پیشگیری از وقوع جرم با رویکردی به پیشگیری وضعی از جرم سرقت، ارائه‌ی نظریات مرتبط، بررسی تکنیک‌های این نوع پیشگیری و ارزیابی نقش نهادها و سازمان‌های مسئول در این امر و عوامل مؤثر در جرم سرقت می‌پردازیم. هدف جزئی یا فرعی ما در این

تحقیق، ارائه راهکارهای پیشگیرانه مبتنی بر پیشگیری وضعی از جرم سرقت و انواع رایج آن این است که این اقدامات مورد توجه و استفاده اشخاص حقوقی و حقیقی از جمله قوه قضائیه، قوه مقننه، قوه مجریه، معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم، سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی، نهاد انتظامی و زیرمجموعه‌ی آن از جمله پلیس پیشگیری، پلیس فتا، پلیس آگاهی و دفتر تحقیقات و مطالعات کاربردی ناجا، وزارت راه و شهرسازی و شورای عالی پیشگیری از وقوع جرم در سطح کشور، استان و شهرستان، شورای امنیت کشور، شورای تأمین استان، شهرستان و سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و مراجع غیردولتی از جمله سازمان خدمات طراحی شهرداری، سازمان امور رفاهی - تفریحی شهرداری و سایر سازمان‌های وابسته به شهرداری، مجمع امور صنفی، سازمان‌های مردم‌نهاد، وکلا، مشاوران حقوقی، قضات، دانشگاهیان، پژوهشگران متخصص و ... در این امر قرار گیرد.

سؤالات تحقیق

در این تحقیق پژوهشگر به دنبال ارائه پاسخ‌های مناسب برای سؤالات زیر است:

سؤال اصلی:

۱. آیا بین ضعف ابزارهای تکنیکی در مبارزه با سرقت و جرم سرقت رابطه وجود دارد؟

سؤالات فرعی:

۱. پیشگیری از سرقت چه تأثیری بر پیشگیری از سایر جرائم دارد؟

۲. اعتیاد تا چه میزان بر جرم سرقت تأثیرگذار است؟

۳. سرقت تحت تأثیر چه عواملی رخ می‌دهد؟

روش تحقیق

ما در این پژوهش از هر دو روش کتابخانه و میدانی استفاده کرده‌ایم. مبانی نظری این پژوهش با استفاده از روش کتابخانه‌ای به دست آمده چرا که در هر پژوهش حتی با ماهیت کاربردی پژوهشگر ناگزیر از استفاده از روش کتابخانه‌ای می‌باشد. سایر داده‌ها و اطلاعات مورد استفاده نیز به روش میدانی و با قرار گرفتن در محیط جامعه و مراجعه به مراکز مربوطه از جمله مراجع قضایی و انتظامی گردآوری شده‌اند.

ابزار تحقیق

همان طور که گفته شد در این پژوهش از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است که هر یک ابزارهای خاص خود را دارند که ما در هر روش به ترتیب به طرق ذیل عمل کرده‌ایم:

فیش برداری

ما با استفاده از این ابزار از کتاب‌ها، مقالات، پایان‌نامه‌ها، روزنامه‌ها و گزارشات، مبانی نظری را تهیه نموده‌ایم.

پرسش‌نامه

ابزار سنجش ما در این تحقیق پرسش‌نامه بوده است که به منظور سنجش نظرهای پاسخگویان استفاده شده است. در این تحقیق پرسش‌نامه‌ای برای گروه مرتکبین جرائم سرقت مورد نظر تهیه شده است که تعداد ۲۴ سؤال باهدف شناسایی خلأهای موجود و رفع آن‌ها در ارائه راهکارهای پیشگیرانه وضعی بر اساس نظرسنجی‌های صورت گرفته از خود مرتکبین و تجزیه و تحلیل نظر آن‌ها در تأثیر هر یک از عوامل موثر در ارتکاب جرم سرقت، طراحی کردیم. پس از بررسی و بیان ابزار پرسش‌نامه به روایی^۱ و پایایی^۲ آن نیز می‌پردازیم چرا که روایی و پایایی مواردی هستند که محقق می‌بایست در طراحی ابزار سنجش خود به آن دقت نظر داشته باشد.

از این رو در این پژوهش داده‌های آماری که به عنوان اسناد و مدارک و مستندات مورد استفاده قرار داده‌ایم به شیوه تجزیه و تحلیل کیفی و بر مبنای عقل و منطق استوار است (آمار توصیفی) و به صورت نمایش تصویری و رسم نمودار میله‌ای و خطی از طریق برنامه‌های نرم‌افزاری SPSS و EXCEL می‌باشند که شامل داده‌های آماری ورودی پرونده‌های قضایی انواع رایج جرم سرقت مورد بررسی در دادگستری شهرستان فسا است.

جامعه آماری کلیه مجرمان مرد مرتکب هر یک از انواع جرائم سرقت مورد بررسی که بر اساس قلمرو مکانی در محدوده‌ی شهرستان فسا در مدت زمان انجام تحقیق در حال تحمل کیفر می‌باشند. در نظرسنجی از گروه مرتکبین نیز تعداد ۲۵۰ نفر پرسش‌نامه توزیع شد که ۲۳۸ پرسش‌نامه به صورت کامل جواب داده‌شده و مورد اعتبار قرار گرفت. استراتژی بکار گرفته‌شده در این تحقیق به صورت نمونه‌گیری می‌باشد و روش مورد استفاده، نمونه‌گیری تصادفی یا احتمالی است. قلمرو مکانی تحقیق، محدوده‌ی جغرافیایی شهرستان فسا است. قلمرو زمانی تحقیق مربوط به دو سال اخیر (۱۳۹۰-۱۳۹۱) می‌باشد که انواع رایج جرائم سرقت در این سال‌ها را مورد بررسی قرار داده‌ایم تا نتیجه اجرای طرح‌های پیشگیرانه وضعی در پیشگیری از انواع رایج جرم سرقت را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهیم.

---

^۱- Validity
^۲- Reliability

سرقت

سرقت واژه عربی از ماده «سَرَقَ» به معنای برداشتن از کسی با حيله و فریب یا از خفا و پنهانی یا برداشتن مخفیانه چیزی و بدون حق برداشت آن است. همچنین سارق به کسی گفته می‌شود که به طور پنهانی وارد مرز شود و چیزی که مال او نیست بردارد. در فرهنگ فارسی نیز واژه سرقت به معنای دزدیدن و دزدی کردن یا بردن مال دیگری آمده است. تعریف اصطلاحی سرقت به معنای ربودن خدعه‌آمیز مال غیر، برداشتن چیزی از دیگری بدون اطلاع و رضایت آن‌ها، گرفتن و بردن پول کسی به زور یا مکر یا فریب، ربودن متقلبانه شی متعلق به دیگری است.^۳ سرقت برداشتن چیزی از دیگری بدون اطلاع و رضایت آن‌هاست.^۴ تقسیمات آن به شرح بندهای ذیل‌الذکر است:

انواع سرقت به اعتبار شدت و ضعف مجازات

الف) سرقت مستوجب حد

در قانون مجازات اسلامی دو نوع سرقت پیش‌بینی شده که یکی از آن‌ها سرقت مستوجب حد است که در تعریف آن به همان ماده ۲۶۷ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ بسنده می‌شود اما برای تمایز آن با سرقت مستوجب تعزیر در ماده ۲۶۸ شرایط این نوع سرقت اعم از اینکه سارق هتک حرز نماید، سرقت در زمان قحطی صورت نگیرد و... در ۱۴ بند آمده است که این موارد بایستی برای اجرای حد مدنظر قرار گیرند.

ب) سرقت مستوجب تعزیر

ماده ۱۹۷ قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۰، سرقت را ربودن مال دیگری به طور پنهانی تعریف می‌کند که در قانون مجازات مصوب ۱۳۹۲، سرقت را ربودن مال متعلق به غیر تعریف می‌کند و عبارت به طور پنهانی را حذف کرده است که شاید دلیل آن رفع ابهامات ایجادشده در قانون سابق بوده است.

بند دوم) انواع سرقت از حیث نوع ارتکاب جرم

الف) سرقت از منازل

به ربودن و خارج کردن هرگونه جنس، مال، وسیله نقلیه و هر چیز دیگری از منزل افراد، سرقت از منزل می‌گویند که شامل مواردی از قبیل اثاثیه منزل، خودروی داخل منزل، موتورسیکلت داخل منزل، دوچرخه

^۳- ایرج، گلدوزیان (۱۳۷۲)؛ حقوق جزای اختصاصی، جهاد دانشگاهی، ص ۲۹۳.

^۴- علی اصغر، قربان حسینی (۱۳۷۱)؛ جرم شناسی و جرم یابی سرقت، جهاد دانشگاهی، چاپ اول، ص ۳۰.

داخل منزل، پول، طلا، جواهر، مدارک شناسایی و... است^۵ که منجر به تشکیل پرونده در مراجع انتظامی و قضایی و ارسال آمار به مرکز فرماندهی و کنترل شهرستان می‌شود.

ب) سرقت مسلحانه

سرقت مسلحانه یکی از انواع سرقت‌های مشدد می‌باشد که در یک تقسیم‌بندی جز سرقت‌های خاص قرار گرفته و معمولاً در بانک‌ها اتفاق می‌افتد. گاهی فرد برای آنکه تصرف مال از فرد دیگری با اطمینان بیشتری انجام دهد از سلاح و ایجاد رعب و وحشت استفاده می‌کند^۶ و این عمل را سرقت مسلحانه می‌نامند.

ج) سرقت از مراکز صنعتی و تجاری و دخل زنی

یکی از انواع رایج سرقت در مراکز تجاری اعم از مغازه‌ها، فروشگاه‌ها، هایپر مارکت‌ها و ... صورت می‌گیرد که دخل زنی نیز یکی از شیوه‌های آن است.

د) کیف‌زنی و جیب‌بری

کیف‌زنی و جیب‌بری از انواع سرقت تعزیری است که اگر ربودن مال همراه با ضرب و جرح باشد مرتکب به هر دو مجازات محکوم می‌شود. به عبارت دیگر کیف‌زنی و جیب‌بری اثبات و وضع ید مرتکب بر مال دیگری و بردن آن مال از طریق غافلگیری به طور علنی و آشکارا در حالی است که سرقت غیرقابل پیش‌بینی باشد.

ه) سرقت اتومبیل، موتورسیکلت و لوازم درون خودرویی

یکی از معضلات دارندگان خودرو، خصوصاً در شهرها، سرقت اتومبیل‌ها، موتورسیکلت و لوازم درون خودروی توسط سارقین به شیوه‌های مختلف است. عدم تجهیز خودرو به لوازم ایمنی، باز گذاشتن شیشه و درب خودرو، قرار دادن اشیاء در معرض دید داخل اتومبیل و نصب تجهیزات گران‌قیمت بر روی خودرو احتمال سرقت را افزایش می‌دهد بنابراین ارائه راهکارهای پیشگیرانه وضعی می‌تواند مؤثر باشد.

بند سوم- انواع سرقت به اعتبار زمان انجام

الف) سرقت در روز

برخی از انواع جرم سرقت که در قبل به آن‌ها پرداخته شد زمان و روشنایی و تاریکی هوا در ارتکابشان تأثیر چندانی ندارد و مرتکب بیشتر به خلوتی مکان توجه دارد. مثل سرقت اتومبیل یا سرقت در مراکز تجاری و فروشگاه‌ها.

^۵- حسینی نژاد، مرتضی؛ بررسی علل و اقتصادی جرم در ایران با استفاده از یک مدل داده‌های تلفیقی؛ مجله برنامه و بودجه، شماره ۹۵، بهمن و اسفند ۱۳۸۴، ص ۸

^۶- قیصر، قلاوند (۱۳۸۸)؛ بررسی سرقت‌های تعزیری، مسلحانه و محاربه، مجله ی اصلاح و تربیت، شماره ی ۸۴، ص ۲۰.

(ب) سرقت در شب

برخی از انواع سرقت نیاز به زمان مناسب به ویژه در شب و در زمان تاریکی هوا دارد مثل سرقت از منازل و سارقین برای اینکه شناسایی نشوند ترجیح می‌دهند که این جرم را در شب و تاریکی انجام دهند.

تعریف و مفهوم پیشگیری از جرم

واژه پیشگیری در منابع فارسی از نظر لغوی به معنای جلوگیری، مانع گشتن، دفع و از پیش مانع آن شدن^۷ و معادل انگلیسی آن، کلمه Prevention به معنای جلوگیری و متوقف کردن از کاری تعریف شده است.^۸ واژه‌ی پیشگیری در مفهوم متداول آن در معانی پیش‌دستی کردن، پیشی گرفتن و به جلوی چیزی شتافتن و همچنین آگاه کردن، خبر چیزی را دادن و هشدار دادن است.^۹ برخی از جرم‌شناسان تعریف موسعی برای تدابیر پیشگیرانه قائل شده و گروهی دیگر پیشگیری را در معنای محدود و مضیق بکار می‌برند که هر یک از این دو تعبیر را به طور مختصر توضیح می‌دهیم:

الف) تعریف موسع یا عام

هر اقدامی که مانع از ارتکاب جرم شود را شامل می‌شود. این اقدام می‌تواند جنبه کیفری یا غیر کیفری داشته باشد. به بیان دیگر هر آنچه علیه جرم باشد و سبب کاهش نرخ بزه‌کاری گردد، در گستره معنای عام پیشگیری از جرم قرار دارد.^{۱۰}

ب) تعریف مضیق یا خاص

در این تعریف نقطه نظرات متفاوتی میان جرم‌شناسان وجود دارد که به آن‌ها اشاره می‌شود: عده از جرم‌شناسان بر این باورند که پیشگیری از بزه‌کاری مجموعه اقدامات غیرقهرآمیزی است که برای تحقق هدفی ویژه، یعنی مهار بزه‌کاری، کاهش احتمال وقوع جرم و کاهش شدت بزه در مورد علل جرائم اتخاذ می‌شود.^{۱۱}

^۷- محمد، معین (۱۳۶۳)؛ فرهنگ معین، جلد اول، انتشارات سپهر، تهران، ص ۱۲۱۵.

^۸- منوچهر آریان‌پور کاشانی (۱۳۷۸)؛ فرهنگ لغات انگلیسی - فارسی، با همکاری بهرام دلگشایی، انتشارات جهان رایانه، ص ۱۱۳۰.

^۹- علی حسین، نجفی ابرندآبادی (۱۳۷۸)؛ پیشگیری از بزه‌کاری و پلیس محلی، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۲۵-۲۶، ص ۱۳۵.

^{۱۰}- علی حسین، نجفی ابرندآبادی (۱۳۷۹)؛ جزوه ی جرم شناسی نظری، دانشگاه تربیت مدرس، ص ۱۱.

^{۱۱}- علی حسین، نجفی ابرندآبادی (۱۳۸۱)؛ جزوه ی جرم‌شناسی، مجتمع آموزش عالی قم، ص ۲۲.

برخی دیگر از جرم‌شناسان معتقدند پیشگیری از بزه‌کاری وسایل و ابزاری است که دولت و جامعه مدنی به منظور خاص مهار بزه‌کاری از طریق حذف یا محدود کردن عوامل جرم‌زا و یا مدیریت مناسب نسبت به عوامل محیطی (محیط طبیعی یا محیط اجتماعی) بکار می‌گیرند.^{۱۲}

طبقه‌بندی بر اساس فرایند وقوع جرم

این دسته‌بندی عملیاتی‌تر و کاربردی‌تر است و بهتر می‌تواند مرزهای اقدامات پیشگیرانه را مشخص نماید:

الف) پیشگیری اجتماعی

این نوع از پیشگیری به علل و عوامل اولیه ارتکاب جرم اختصاص دارد و عمدتاً ماهیت فرهنگی و اجتماعی دارد.

ب) پیشگیری وضعی

این نوع از پیشگیری مربوط به مرحله ماقبل ارتکاب جرم است و ماهیت وضعی، امنیتی و انتظامی دارد.

ج) پیشگیری حقوقی - قضایی

اقدامات و تدابیر پیشگیرانه‌ای است که پس از ارتکاب جرم باهدف پیشگیری از تکرار جرم توسط مجرمان و تنبه جامعه صورت می‌گیرد و عمدتاً ماهیت قضایی (حقوقی و کیفری) دارد.

علل و انگیزه‌های سرقت با رویکردی به عوامل زیست‌شناختی - روان‌شناختی و جامعه‌شناختی

بروز و شکل‌گیری سرقت به مانند سایر پدیده‌های اجتماعی متأثر از عوامل و انگیزه‌های متعددی است و در تبیین آن نیز با رویکرد همه‌جانبه نگریسته شود و جوانب مختلف موضوع مدنظر قرار گیرد. به طور کلی می‌توان سه نوع علل را در سرقت دخیل دانست که عبارت‌اند از:

الف- عوامل زیست‌شناختی نظیر عوامل ذهنی، استعداد فردی، سن، جنس، وضعیت بدنی

ب- عوامل روان‌شناختی همچون فقر عاطفی، شکست در ارضای تمایلات، پرخاشگری، حسادت، تجربه‌های

دوران کودکی، خودنمایی، محبت زیاد و ...

ج- عوامل جامعه‌شناختی نظیر، فقر مادی نابرابری اجتماعی، بیکاری، فقر فرهنگی، معاشرت با دوستان ناباب، ناکامی منزلتی، گسترش بی‌رویه شهرنشینی و غیره. برای این منظور و برای رسیدن به بخشی از اهداف

پژوهش بر آن شدیم تا ضمن ارتباط برقرار کردن میان دو پیشگیری نوین وضعی و اجتماعی که مکمل یکدیگر هستند به نظریه‌های مرتبط در این زمینه بپردازیم.^{۱۳}

تکنیک‌های پیشگیری وضعی از جرم سرقت

فنون پیشگیری وضعی در سال ۱۹۹۳ توسط کلارک در قالب ۱۲ تکنیک در سه دسته ارائه شد. در سال ۱۹۹۷ کلارک و هومل^{۱۴} دوازده تکنیک اولیه را اصلاح کردند و با اضافه کردن دسته دیگری تحت عنوان از بین بردن بهانه‌ها، آن‌ها را به ۱۶ تکنیک افزایش دادند. کرنیش و کلارک تکنیک‌ها را با اضافه کردن دسته پنجمی تحت عنوان کاهش تحریک‌ها ۲۵ تکنیک^{۱۵} افزایش داده و برخی از اصلاحات دیگر را در دسته‌بندی تکنیک‌ها اعمال کردند.^{۱۶}

جدول انواع پیشگیری غیر کیفری وضعی

افزایش زحمت ارتکاب	سخت کردن آماج جرم، کنترل دسترسی به آماج جرم، غربال خروجی‌ها، منحرف کردن بزه‌کار از آماج جرم، کنترل وسایل تسهیل‌کننده جرم
افزایش خطر قابل پیش‌بینی	توسعه محافظت، کمک به نظارت طبیعی، کاهش گمنامی، استفاده از مدیران محلی، تقویت نظارت رسمی
کاهش منافع قابل پیش‌بینی	نہان کردن آماج جرم، از دسترس خارج کردن آماج جرم، مشخص کردن اموال، برهم زدن بازارهای غیرقانونی، از بین بردن سود
کاهش تحریک بزه‌کار	کاهش ناکامی و فشار، اجتناب از ستیز، کاهش تحریک هیجانی، خنثی کردن فشار روانی، نهی از تقلید
حذف بهانه‌ها	وضع قواعد، راهنمایی قبلی، تحریک وجدان، کمک به هماهنگی، کنترل مواد مخدر و الکل

ارزیابی ویژگی‌های پیشگیری وضعی

الف) سهولت طراحی و اجرا

^{۱۳} - پژوهش معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری کل استان اردبیل (۱۳۹۱)، بررسی عوامل مؤثر بر وقوع سرقت در شهرستان اردبیل و راهکارهای پیشگیرانه، ص ۱۵.

^{۱۴} - Homel.

^{۱۵} - در خصوص این تکنیک‌ها و چگونگی ترکیب آنها با یکدیگر ر.ک: کلارک و جان ای. اک (۱۳۸۸)؛ تحلیل بزهکاری برای حل‌کنندگان مسئله در ۶۰ گام کوتاه، ترجمه محسن کلاتری و مریم شکوهی، دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری، چاپ اول.

^{۱۶} - غلامرضا، محمد نسل (۱۳۸۶)؛ پیشگیری اجتماعی و وضعی از جرم، فصلنامه دانش حفاظتی و امنیتی، سال دوم، شماره پنجم، زمستان، ص ۴۲.

برخلاف تدابیر پیشگیری اجتماعی که طراحی و اجرای آن مستلزم شناخت عوامل پیچیده اجتماعی در تکوین جرم و برنامه‌ریزی دقیق و مشارکت نهادهای گوناگون است، اقدامات پیشگیری وضعی به آسانی قابل طراحی و قابل اجرا است و هر فرد یا نهادی به تنهایی می‌تواند این تدابیر را اجرا کند.^{۱۷}

(ب) بازدهی سریع

یکی از ویژگی‌های پیشگیری وضعی از جرم، تمرکز آن بر عوامل مستقیم جرم و احتراز از پرداختن به علل و عوامل ذهنی و مع‌الواسطه است و به طور کلی به عوامل بزه‌کاری و علت‌شناسی توجهی ندارد و بیشتر به دنبال تغییر وضعیت‌های پیش‌جنایی به منظور تأثیرگذاری در تصمیم بزه‌کاران بالقوه است.^{۱۸}

(ج) کاربردی و عمل‌گرا بودن

پیشگیری اجتماعی در صدد خشکاندن ریشه‌های جرم و انحرافات در جامعه است و لزوماً به طور ریشه‌ای عوامل جرم را مورد هدف‌گیری قرار می‌دهد و بیشتر مبتنی بر نظریات جامعه‌شناختی است و طبعاً مشاهده و سنجش تأثیرگذار، مستلزم گذشت زمانی مدید بوده و حتی در صورت ارزیابی نیز به سبب تنوع علل و عوامل جرم، تعیین میزان موفقیت تدابیر اعمال‌شده، امری بسیار پیچیده است، اما راهبردهای پیشگیری وضعی با علل درازمدت بزه‌کاری کاری ندارند و پدیده بزه‌کاری را صرفاً از زمانی تقریباً مقارن با تصمیم‌گیری و شکل‌گیری اراده ارتکاب در بزه‌کار بالقوه، در حوزه عمل خود قرار می‌دهند.

(د) تکمیل پیشگیری اجتماعی

حتی طرفداران پروپاقرص پیشگیری اجتماعی نیز اذعان دارند که پیشگیری اجتماعی به دلیل خصوصیات ذاتی خود قادر به حل همه مشکلات ناشی از جرم نیست و همواره مواردی وجود دارند که نسخه دیگری از پیشگیری برای آن‌ها کارسازتر است، طبعاً راهکارهای پیشگیری وضعی در قبیل این موارد به پوشاندن خلأ کمک می‌کند.

(ه) انتشار منافع

مطالعات به عمل آمده نشان داده است که اثربخشی اقدامات پیشگیری وضعی از آماج تجهیز شده فراتر می‌رود و حتی آماج جرم عادی را نیز مشمول اقدامات پیشگیرانه خود قرار می‌دهد.

^{۱۷} - همان، ص ۴۱۹.

^{۱۸} - شهرام، ابراهیمی؛ همان؛ ص ۸۶.

و) تمرکز بر فرصت‌های جرم

پیشگیری موقعیت مدار در برگیرنده تدابیر و اقداماتی است که فرایند گذار از اندیشه به فعل مجرمانه و اوضاع و احوال مساعد برای ارتکاب جرم را تغییر می‌دهد. این پیشگیری که شاخه‌ای از جرم‌شناسی کاربردی است به دنبال علت شناسی جنایی و بررسی شخصیت جنایی بزه‌کاران نیست، بلکه به جای تمرکز بر شخص بزه‌کار و شخصیت‌سازی افراد، بر فرصت ارتکاب جرم، زمان و فضایی که بزه در آن محقق می‌شود، تمرکز می‌یابد.^{۱۹}

ز) افزایش هزینه‌های ارتکاب جرم

پیشگیری موقعیت مدار با بهره‌گیری از تدابیر و اقدامات کنشی - غیر کیفری - درصدد پرخاطر یا پرهزینه کردن ارتکاب بزه است؛ به گونه‌ای که بزه‌کار احتمالی پس از حسابگری کیفری - برآورد هزینه و سود ناشی از جرم - بزه‌کاری را زیان‌آور تلقی کند. از این‌رو نصب دزدگیر در خودرو یا فروشگاه‌ها، کشیدن نرده در منزل یا استقرار پلیس در مناطق مناسب برای ارتکاب جرم، نمونه‌هایی از تدابیر موقعیت مدار به شمار می‌آیند. بنابراین با به‌کارگیری اقدامات موقعیت مدار می‌توان عایدات حاصل از ارتکاب جرم را با کاهش مواجه ساخت.^{۲۰}

تجزیه و تحلیل داده‌ها

با استفاده از داده‌های گردآوری‌شده از جامعه آماری مورد مطالعه و بهره‌گیری از ابزارهای آمار توصیفی جمعیت، مورد بررسی و توصیف و تحلیل شده است. ویژگی‌های، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی سارقان در هر یک از جرائم مورد بررسی که در فصل دوم به آن‌ها اشاره شده است با رویکردی به پیشگیری اجتماعی و پیشگیری وضعی به ویژه با نگاهی به ابزارهای پیشگیرانه وضعی به نظرسنجی پرداختیم تا بتوانیم علل و عوامل جرم سرقت مثل عامل اعتیاد را مورد سنجش قرار داده و از طرفی با کمک ابزارهای مؤثر در پیشگیری وضعی از جرائم رایج سرقت جلوگیری نماییم تا زمانی که پیشگیری وضعی مؤثر افتد و میزان ارتکاب جرائم را به حداقل خود برسانیم و منجر به پیشگیری و کاهش آن شویم.

^{۱۹} - سمیرا، خالقی؛ همان؛ ص ۳۰.

^{۲۰} - علی اعظم، کریمایی؛ همان؛ ص ۴۱۵، به نقل از امیرحسین، نیازپور (۱۳۸۴)؛ بزهکاری به عادت و پیشگیری از آن، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی.

میزان تحصیلات

می‌دانیم فقر علمی و آموزشی موجبات ایجاد انحرافات هستند. به گونه‌ای که هر چه سطح آموزش افراد در جامعه بالا رود، از میزان ارتکاب به جرم کاسته می‌شود. اما از بُعد دیگر می‌توان بیان کرد که هر چه سطح آموزش فردی که مستعد به انجام جرم است، بالاتر رود؛ میزان ارتکاب به جرم بیشتر می‌شود مثل سرقت رایانه‌ای که البته این نوع از سرقت مورد نظر ما در این پژوهش نمی‌باشد.

بنابراین به طور قطعی نمی‌توان بیان داشت که افزایش سطح آموزش علمی می‌تواند به کاهش میزان جرم منجر شود، بنابراین می‌توان عامل رشد سطح آموزش علمی را همراه با رشد سطح آموزش فرهنگی هم‌پوشانی کرد به گونه‌ای که با افزایش آموزش‌های فرهنگی از طریق بالا بردن اخلاق فردی، در کنار آموزش‌های عملی می‌توان از میزان ارتکاب به جرم از جمله جرم سرقت کاست. بنابراین در این گفتار سعی داریم میزان ارتباط سطح آموزش و ارتکاب جرم سرقت را نشان دهیم.

بند اول - سرقت خودرو

جدول (۴-۱۳): میزان تحصیلات سارقین جرم سرقت خودرو

انواع سرقت		فراوانی	درصد	درصد نسبی	درصد تجمعی
سرقت خودرو	دبیرستان	۱۱	۱۶.۲	۱۶.۲	۱۶.۲
	دیپلم	۲۸	۴۱.۲	۴۱.۲	۵۷.۴
	فوق دیپلم	۱۷	۲۵.۰	۲۵.۰	۸۲.۴
	لیسانس	۱۲	۱۷.۶	۱۷.۶	۱۰۰.۰
	جمع	۶۸	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

در این گروه دبیرستانی‌ها و دیپلم‌ها به ترتیب تعداد ۱۱ و ۲۸ نفر از مجموع ۶۸ نفر را به خود اختصاص داده و در این گروه تعداد افراد دارای لیسانس ۱۲ نفر است.

بند دوم- سرقت لوازم درون خودرو

در این گروه دبیرستانی‌ها و دیپلم‌ها به ترتیب تعداد ۱۹ و ۱۵ نفر از مجموع ۴۳ نفر را به خود اختصاص داده و در این گروه نیز تعداد افراد دارای لیسانس ۴ نفر است.

جدول (۴-۱۴): میزان تحصيلات سارقین جرم سرقت لوازم درون خودرو

انواع سرقت		فراوانی	درصد	درصد نسبی	درصد تجمعی
سرقت لوازم درون خودرو	دبیرستان	۱۹	۴۴.۲	۴۴.۲	۴۴.۲
	دیپلم	۱۵	۳۴.۹	۳۴.۹	۷۹.۱
	فوق دیپلم	۵	۱۱.۶	۱۱.۶	۹۰.۷
	لیسانس	۴	۹.۳	۹.۳	۱۰۰.۰
	جمع	۴۳	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

بند سوم - سرقت موتورسیکلت

جدول (۴-۱۵): میزان تحصیلات سارقین جرم سرقت موتورسیکلت

انواع سرقت		فراوانی	درصد	درصد نسبی	درصد تجمعی
سرقت موتورسیکلت	دبیرستان	۱۰	۲۳.۸	۲۳.۸	۲۳.۸
	دیپلم	۲۵	۵۹.۵	۵۹.۵	۸۳.۳
	فوق دیپلم	۳	۷.۱	۷.۱	۹۰.۵
	لیسانس	۴	۹.۵	۹.۵	۱۰۰.۰
	جمع	۴۲	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

در این گروه تعداد ۳۵ نفر از سارقین را دبیرستانی‌ها و دیپلم‌ها تشکیل می‌دهند و مانند گروه قبل ۴ نفر از آن‌ها دارای مدرک لیسانس می‌باشند.
بند چهارم - سرقت از منزل

جدول (۴-۱۶): میزان تحصیلات سارقین جرم سرقت از منزل

انواع سرقت		فراوانی	درصد	درصد نسبی	درصد تجمعی
سرقت از منزل	دبیرستان	۱۳	۳۶.۱	۳۶.۱	۳۶.۱
	دیپلم	۱۰	۲۷.۸	۲۷.۸	۶۳.۹
	فوق دیپلم	۶	۱۶.۷	۱۶.۷	۸۰.۶
	لیسانس	۷	۱۹.۴	۱۹.۴	۱۰۰.۰
	جمع	۳۶	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

در این گروه نیز تعداد ۲۳ نفر از ۳۶ نفر را دبیرستانی‌ها و دیپلم‌ها تشکیل داده و ۶ نفر فوق‌دیپلم و ۷ نفر لیسانس را تشکیل می‌دهد.

بند پنجم- سرقت از فروشگاه‌ها- دخل زنی

جدول (۴-۱۷): میزان تحصیلات سارقین جرم سرقت از فروشگاه‌ها - دخل زنی

انواع سرقت		فراوانی	درصد	درصد نسبی	صد تجمعی
سرقت از فروشگاه‌ها - دخل زنی	دبیرستان	۱۰	۲۹.۴	۲۹.۴	۲۹.۴
	دیپلم	۱۵	۴۴.۱	۴۴.۱	۷۳.۵
	فوق‌دیپلم	۵	۱۴.۷	۱۴.۷	۸۸.۲
	لیسانس	۴	۱۱.۸	۱۱.۸	۱۰۰.۰
	جمع	۳۴	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

بیش‌ترین فراوانی در دیپلم‌ها (۱۵) و کمترین تعداد فراوانی یعنی ۴ نفر در مورد افراد دارای لیسانس است.

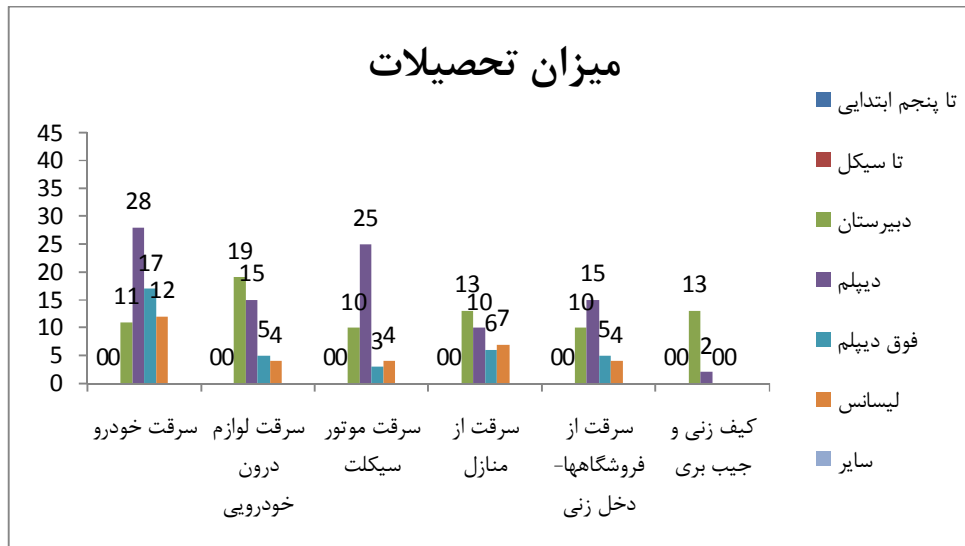
بند ششم- کیف‌زنی و جیب‌بری

جدول (۴-۱۸): میزان تحصیلات سارقین جرم سرقت کیف زنی و جیب‌بری

انواع سرقت		فراوانی	درصد	درصد نسبی	درصد تجمعی
کیف زنی و جیب‌بری	دبیرستان	۱۳	۸۶.۷	۸۶.۷	۸۶.۷
	دیپلم	۲	۱۳.۳	۱۳.۳	۱۰۰.۰
	جمع	۱۵	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

در این گروه نیز تعداد افرادی که تا مقطع دبیرستان درس خوانده‌اند یا در حال تحصیل در این مقاطع هستند نیز ۱۳ نفر از مجموع ۱۵ نفر است و ۲ نفر دیگر نیز دارای مدرک دیپلم هستند.

نمودار (۳-۴): وضعیت میزان تحصیلات سارقین در انواع جرائم سرقت

اعتیاد

همان‌گونه که در مبانی نظری به آن پرداخته شد اعتیاد و نیاز به تهیه مواد مصرفی به نوعی با سرقت ارتباط دارد و از آنجایی که یکی از فرضیات ما به عامل اعتیاد به عنوان یک عامل می‌پردازد بر آن شدیم تا به این عامل در کنار دیگر عوامل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی بپردازیم که همان‌گونه که در گفتار قبل پرداختیم به این نتیجه رسیدیم که عامل اقتصادی تنها عامل جرم سرقت نمی‌باشد و با توجه به دیگر سؤالات به این پی بردیم که عوامل بیکاری، تأمین معاش که شامل هزینه‌هایی فراتر از نیاز مالی برای تهیه مواد است هستند؛ می‌توانند مؤثر واقع شوند و به نظر می‌رسد عامل اعتیاد تنها یکی از عوامل مؤثر، اصلی و اساسی باشد و در هر مورد باید به طور جداگانه بررسی شود.

از پاسخ‌های به دست آمده نشان داده شد، اکثر موارد با بیش‌ترین فراوانی از کل پاسخ‌گویان افراد معتاد بوده‌اند و به انواع مختلف مواد مخدر اعتیاد داشته‌اند که در این زمینه نیز شهرداری‌ها به طور غیرمستقیم در جمع‌آوری معتادین از سطح شهر به پیشگیری وضعی از ارتکاب جرم سرقت مصالح و اموال عمومی به ویژه در پارک‌ها و دست‌شویی‌های عمومی جلوگیری می‌کند؛ برای مثال معتادین برای تهیه هزینه مواد به کندن شیر آب‌های موجود در مکان‌های عمومی دست می‌زنند و به فروش آن‌ها اقدام می‌کنند. همچنین می‌توان به پیشگیری اجتماعی که مؤثرتر از پیشگیری وضعی در این زمینه است اشاره کرد که با ایجاد راهکارهای پیشگیرانه اجتماعی مثل ایجاد سرگرمی و... به پیشگیری از این عامل و پیشگیری از جرم سرقت منتهی شد.

جدول (۴-۸۵): اعتیاد در سارقین انواع جرائم سرقت

انواع سرقت		فراوانی	درصد	درصد نسبی	صد تجمعی
سرقت خودرو	بلی	۴۳	۶۳.۲	۶۳.۲	۶۳.۲
	خیر	۲۵	۳۶.۸	۳۶.۸	۱۰۰.۰
	جمع	۶۸	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	
سرقت لوازم درون خودرو	بلی	۳۰	۶۹.۸	۶۹.۸	۶۹.۸
	خیر	۱۳	۳۰.۲	۳۰.۲	۱۰۰.۰
	جمع	۴۳	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	
سرقت موتورسیکلت	بلی	۳۷	۸۸.۱	۸۸.۱	۸۸.۱
	خیر	۵	۱۱.۹	۱۱.۹	۱۰۰.۰
	جمع	۴۲	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	
سرقت از منزل	بلی	۳۲	۸۸.۹	۹۴.۱	۹۴.۱
	خیر	۲	۵.۶	۵.۹	۱۰۰.۰

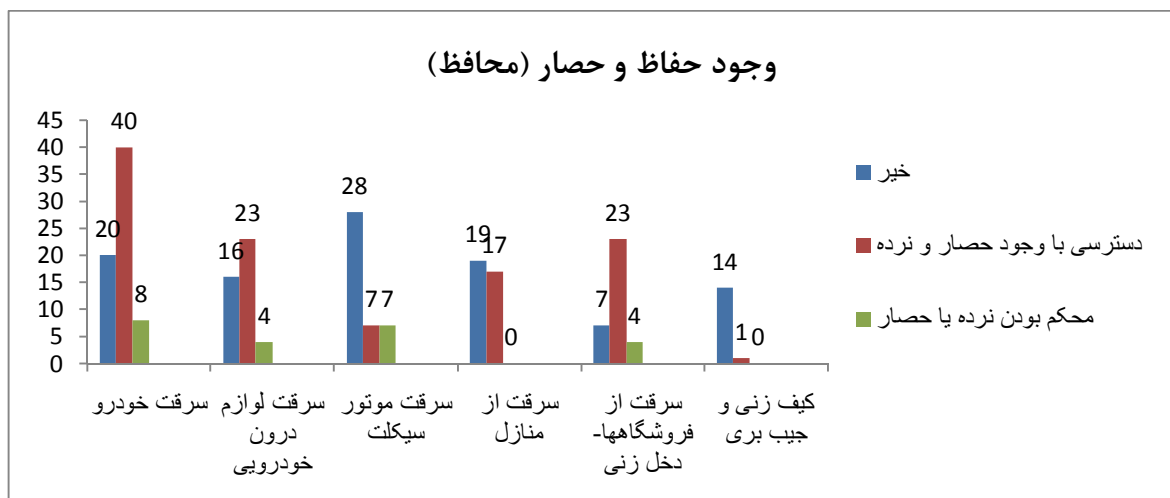
		جمع	۳۴	۹۴.۴	۱۰۰.۰	
	بدون پاسخ		۲	۵.۶		
	کل		۳۶	۱۰۰.۰		
رقت از فروشگاه‌ها- دخل زنی		بلی	۳۰	۸۸.۲	۸۸.۲	۸۸.۲
		خیر	۴	۱۱.۸	۱۱.۸	۱۰۰.۰
		جمع	۳۴	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	
کیف‌زنی و جیب‌بری		بلی	۱۵	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰

تجزیه و تحلیل ابزارها و تکنیک‌های پیشگیرانه وضعی در مبارزه با جرم سرقت در شهرستان فسا
 ۱۵- وجود حفاظ، حصار، دوربین و دزدگیر

جدول (۴-۹۱): وجود حفاظ، حصار در انواع جرائم سرقت

انواع سرقت		فراوانی	درصد	رصد نسبی	درصد تجمعی
سرقت خودرو	خیر	۲۰	۲۹.۴	۲۹.۴	۲۹.۴
	دسترسی با وجود حفاظ	۴۰	۵۸.۸	۵۸.۸	۸۸.۲
	محکم بودن حفاظ	۸	۱۱.۸	۱۱.۸	۱۰۰.۰
	جمع	۶۸	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	
رقت لوازم درون خودرو	خیر	۱۶	۳۷.۲	۳۷.۲	۳۷.۲
	دسترسی با وجود حفاظ	۲۳	۵۳.۵	۵۳.۵	۹۰.۷
	محکم بودن حفاظ	۴	۹.۳	۹.۳	۱۰۰.۰
	جمع	۴۳	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	
سرقت موتورسیکلت	خیر	۲۸	۶۶.۷	۶۶.۷	۶۶.۷
	دسترسی با وجود حفاظ	۷	۱۶.۷	۱۶.۷	۸۳.۳
	محکم بودن حفاظ	۷	۱۶.۷	۱۶.۷	۱۰۰.۰
	جمع	۴۲	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

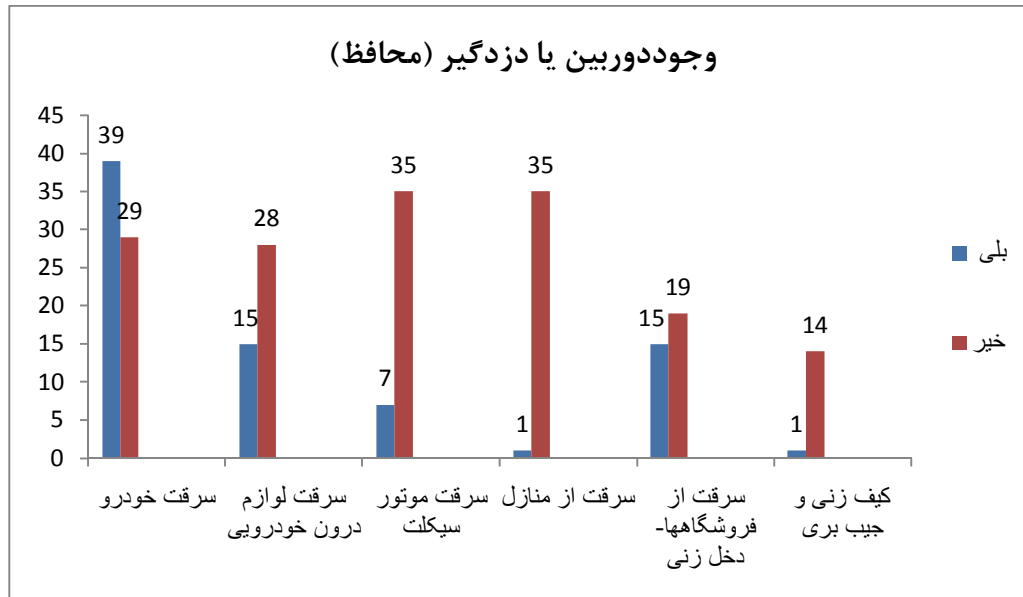
سرقت از منزل	خیر	۱۹	۵۲.۸	۵۲.۸	۵۲.۸
	دسترسی با وجود حفاظ	۱۷	۴۷.۲	۴۷.۲	۱۰۰.۰
	جمع	۳۶	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	
سرقت از فروشگاهها- دخول زنی	خیر	۷	۲۰.۶	۲۰.۶	۲۰.۶
	دسترسی با وجود حفاظ	۲۳	۶۷.۶	۶۷.۶	۸۸.۲
	محکم بودن حفاظ	۴	۱۱.۸	۱۱.۸	۱۰۰.۰
	جمع	۳۴	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	
کیف‌زنی و جیب‌بری	خیر	۱۴	۹۳.۳	۹۳.۳	۹۳.۳
	دسترسی با وجود حفاظ	۱	۶.۷	۶.۷	۱۰۰.۰
	جمع	۱۵	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

نمودار (۴-۲۰): وضعیت وجود حفاظ، حصار

جدول (۴-۹۲): وجود دوربین و دزدگیر در انواع جرائم سرقت

انواع سرقت		فراوانی	درصد	درصد نسبی	درصد تجمعی
سرقت خودرو	بلی	۳۹	۵۷.۴	۵۷.۴	۵۷.۴
	خیر	۲۹	۴۲.۶	۴۲.۶	۱۰۰.۰
	جمع	۶۸	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	
سرقت لوازم درون خودرو	بلی	۱۵	۳۴.۹	۳۴.۹	۳۴.۹
	خیر	۲۸	۶۵.۱	۶۵.۱	۱۰۰.۰
	جمع	۴۳	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	
سرقت موتورسیکلت	بلی	۷	۱۶.۷	۱۶.۷	۱۶.۷
	خیر	۳۵	۸۳.۳	۸۳.۳	۱۰۰.۰
	جمع	۴۲	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	
سرقت از منزل	بلی	۱	۹۷.۲	۹۷.۲	۹۷.۲
	خیر	۳۵	۲.۸	۲.۸	۱۰۰.۰
	جمع	۳۶	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	
سرقت از فروشگاهها- دخل زنی	بلی	۱۵	۴۴.۱	۴۴.۱	۴۴.۱
	خیر	۱۹	۵۵.۹	۵۵.۹	۱۰۰.۰
	جمع	۳۴	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	
کیف‌زنی و جیب‌بری	بلی	۱	۶.۷	۶.۷	۶.۷
	خیر	۱۴	۹۳.۳	۹۳.۳	۱۰۰.۰
	جمع	۱۵	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

نمودار (۴-۲۱): وضعیت دوربین یا دزدگیر (محافظ)

وجود محافظ یکی از موانع جرم به شمار می‌آید. منظور از محافظ هر شخص، حیوان و اشیاء است که حضور مؤثر آن موجب بازدارندگی از جرم می‌شود. بنابراین واحدهای گشت‌های پلیسی، دربان مجتمع، دوربین مداربسته، نرده آهنی و حصار، آژیر خطر و ... همگی به نوعی محافظ می‌باشند. آنچه خیلی مهم است این است که در نبود محافظ، هر هدفی به طور ویژه در معرض خطر مجرمانه قرار می‌گیرد. از این رو بر آن شدیم تا با ذکر نمونه طرح چند سؤال از ابزارها و تکنیک‌های پیشگیرانه وضعی، وضعیت موجود را در شهرستان فسا بررسی نماییم تا بتوانیم در ارائه راهکارهای پیشگیرانه وضعی به تناسب نوع جرم، از آن‌ها استفاده کنیم. همچنین اینکه با توجه به هدف کاربردی تحقیق، نتایج حاصله را در اختیار بهره‌بران، در راستای هدف پیشگیری از وقوع جرم سرقت، بگذاریم.

تعداد ۱۰۴ نفر به عدم وجود حفاظ و حصار (محافظ) اشاره کرده‌اند و تعداد ۱۱۱ نفر بیان داشته‌اند که با وجود حفاظ و حصار (محافظ) به آماج دسترسی پیدا کرده‌اند که این نیز بیانگر ضعف ابزار و یا عدم تناسب ابزار با موقعیت است که این ضعف ابزارها و تکنیک‌ها پیشگیرانه وضعی منجر به افزایش ارتکاب جرائم می‌شود که این امر مؤکد بر فرضیه پایان‌نامه و پژوهش پیش رو است که می‌توانیم بگوییم بین ضعف ابزارهای تکنیکی مبارزه با سرقت و ارتکاب جرم سرقت رابطه وجود دارد و هر چقدر که این ابزارها ضعیف‌تر و نامتناسب‌تر باشد ارتکاب جرم سرقت افزایش می‌یابد، و برعکس هر چقدر ابزارها و تکنیک‌ها قوی‌تر و متناسب‌تر باشد منجر به کاهش ارتکاب جرم سرقت می‌شود. همچنین تعداد مؤکد این امر است که عدم وجود دوربین‌های نظارتی در

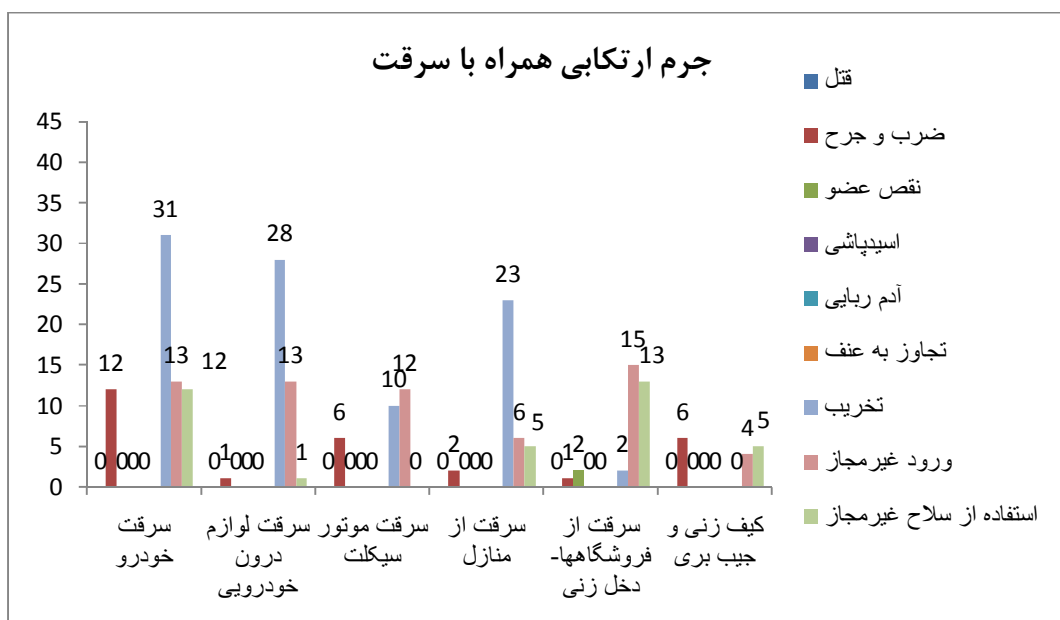
سطح شهر، پارکینگ‌ها، خیابان‌های پرتردد و شلوغ در منازل، آپارتمان‌ها، فروشگاه‌ها منجر به عدم شناسایی سارق شده و در نتیجه احتمال دستگیری کاهش یافته و شانس به دست آوردن سود را بالا می‌برد و منجر به ارتکاب جرم می‌شود.

۱۶- جرم سرقت و انواع جرائم ارتكابی همراه با آن

جدول (۴-۹۴): جرائم ارتكابی همراه با سرقت

انواع سرقت		فراوانی	درصد	درصد نسبی	درصد تجمعی
سرقت خودرو	ضرب و جرح	۱۲	۱۷.۶	۱۷.۶	۱۷.۶
	تخریب	۳۱	۴۵.۶	۴۵.۶	۶۳.۲
	استفاده از سلاح غیرمجاز	۱۲	۱۷.۶	۱۷.۶	۸۰.۹
	ورود غیرمجاز	۱۳	۱۹.۱	۱۹.۱	۱۰۰.۰
	جمع	۶۸	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	
سرقت لوازم درون خودرو	ضرب و جرح	۱	۲.۳	۲.۳	۲.۳
	تخریب	۲۸	۶۵.۱	۶۵.۱	۶۷.۴
	استفاده از سلاح غیرمجاز	۱	۲.۳	۲.۳	۶۹.۸
	ورود غیرمجاز	۱۳	۳۰.۲	۳۰.۲	۱۰۰.۰
	جمع	۴۳	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	
سرقت موتورسیکلت	ضرب و جرح	۶	۱۴.۳	۲۱.۴	۲۱.۴
	تخریب	۱۰	۲۳.۸	۳۵.۷	۵۷.۱
	ورود غیرمجاز	۱۲	۲۸.۶	۴۲.۹	۱۰۰.۰
	جمع	۲۸	۶۶.۷	۱۰۰.۰	
	بدون پاسخ	۱۴	۳۳.۳		
کل	۴۲	۱۰۰.۰			
سرقت از منزل	ضرب و جرح	۲	۵.۶	۵.۶	۵.۶
	تخریب	۲۳	۶۳.۹	۶۳.۹	۶۹.۴
	استفاده از سلاح غیرمجاز	۵	۱۳.۹	۱۳.۹	۸۳.۳

		ورود غیرمجاز	۶	۱۶.۷	۱۶.۷	۱۰۰.۰
		جمع	۳۶	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	
سرقت از فروشگاهها-دخول زنی		ضرب و جرح	۱	۲.۹	۳.۰	۳.۰
		نقص عضو	۲	۵.۹	۶.۱	۹.۱
		تخریب	۲	۵.۹	۶.۱	۱۵.۲
		استفاده از سلاح غیرمجاز	۱۳	۳۸.۲	۳۹.۴	۵۴.۵
		ورود غیرمجاز	۱۵	۴۴.۱	۴۵.۵	۱۰۰.۰
		جمع	۳۳	۹۷.۱	۱۰۰.۰	
		بدون پاسخ	۱	۲.۹		
	کل	۳۴	۱۰۰.۰			
کیف‌زنی و جیب‌بری		ضرب و جرح	۶	۴۰.۰	۴۰.۰	۴۰.۰
		استفاده از سلاح غیرمجاز	۵	۳۳.۳	۳۳.۳	۷۳.۳
		ورود غیرمجاز	۴	۲۶.۷	۲۶.۷	۱۰۰.۰
		جمع	۱۵	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

نمودار (۴-۲۳): وضعیت جرائم ارتكابی همراه با سرقت

همان‌گونه که از جدل فوق مشاهده می‌شود در اکثر موارد در انواع جرائم سرقت جرائم دیگری نیز اتفاق افتاده و سارق مرتکب تعدد مادی در جرائم علیه اموال، علیه تمامیت جسمانی اشخاص و علیه امنیت و آسایش عمومی شده است، بنابراین می‌توان به اثبات این فرضیه که پیشگیری از جرم سرقت منجر به پیشگیری از سایر جرائم می‌شود رسید. فراوانی مربوط به هر یک از جرائم در جدول فوق مشخص است.

۱۷- نتیجه‌گیری و پیشنهادها در این زمینه به این نتیجه رسیدیم که پیشگیری وضعی و انجام راهکارهای پیشگیرانه وضعی مؤثر است و می‌تواند ما را در رسیدن به هدف کمک کند اما ضعف در به‌کارگیری این ابزارها که می‌تواند هم مربوط به نهادهای متولی از جمله نهاد انتظامی به عنوان نهاد مجری در این زمینه باشد هم مربوط به عدم تناسب ابزار با نوع جرم باشد در عدم رسیدن به نتیجه قابل مشاهده است. بنابراین اقدامات نهاد انتظامی نسبت به دیگر نهادها مؤثرتر است به این معنا که اقدامات اجرایی این نهادها به دلیل تقابل مستقیم با اعمال مجرمانه و به واسطه‌ی لمس موضوع و شناسایی عمیق‌تر و سریع‌تر نقاط جرم‌زا و آماج جرم نسبت به نهاد قضایی که نقش مدیریتی دارد مؤثرتر است هر چند که نبایستی فراموش کرد که ابزارها و راهکارهای پیشگیرانه وضعی را می‌توان با کمک پایگاه‌های مردمی نیز اجرا کرد و خیلی سریع‌تر و بهتر با کمک مردم به این هدف که در راستای امنیت خود آن‌ها می‌باشد رسید. چرا که مردم مانند بیمارانی هستند که خود بیماری خود را می‌توانند شناسایی کنند و با داروهای خانگی به درمان آن نیز بپردازند. بنابراین به‌کارگیری اکثر راهکارها در سطوح یکپارچه جامعه جز با همکاری شهروندان و حضور مردم و مشارکت مردمی و کمک به نیروهای متخصص در امر پیشگیری میسر نمی‌باشد و این امر خود نیز باعث می‌شود مردم و قربانیان احتمالی نسبت به بزه دیدگی احتمالی خود آگاه‌تر و هوشیارتر باشند و این همکاری دوطرفه باعث زود هنگام شدن نتیجه می‌شود. آنچه بسیار مهم است و از دیگر نتایج به دست آمده از پژوهش است تشخیص صحیح مسئله است که ما به دنبال انتخاب راهکار مناسب برای پیشگیری از آن هستیم و آنچه که باید به آن دقت شود چگونگی اجرا در زمان و مکان و هم چگونگی نظارت و بررسی عملکرد است که همگی به سهم خود پُررنگ هستند و در امر پیشگیری ما را کمک می‌کنند.

یکی از نکات دیگری که در انجام این پژوهش به آن دست یافتیم و توجه هر مخاطبی را به خود جلب می‌کند تأثیر دانش معماری و شهرسازی در جرائمی از جمله انواع رایج سرقت است که مکان و زمان در آن نقش عمده و اصلی دارد که با علم جرم‌شناسی در می‌آمیزند تا بتوانند فضای قابل دفاع و امنی را برای

شهروندان ایجاد کنند. بنابراین ارائه دروس شهرسازی و معماری در دانشگاه‌های انتظامی یا مقاطع ارشد و بالاتر رشته‌های جرم‌شناسی و ارائه واحد درس جرم‌شناسی پیشگیری در رشته‌های عمران، شهرسازی و معماری می‌تواند ذهن‌های خلاق را با این محدوده آشنا کرده و تأثیر بسزایی را در ایجاد فضاهای قابل دفاع از طریق طراحی محیطی ایجاد کند. همچنین تصویب و لازم‌الاجرا درآوردن قوانینی در قوانین مربوط به شهرسازی یا ساختمان‌سازی و مدیریت شهری می‌تواند در این راه کمک‌رسان مفیدی باشد. کلام آخر اینکه از نتایج به دست آمده و پیشنهادهای ارائه‌شده در قالب نتیجه‌امید است این پژوهش و تلاش‌های صادقانه‌ای که به صورت موردی در شهرستان فسا انجام گرفت در جهت امنیت و زدودن انحرافات از جامعه و نه تنها در شهرستان فسا بلکه در سایر شهرهای کشور بهره‌گیری شود و به امید آنکه این تلاش بتواند مشکلی از مشکلات جامعه را حل کند و بتواند نتایج خوب و مفیدی در زمینه پیشگیری از جرم به ارمغان داشته باشد.

منابع

فارسی

الف) کتاب‌ها

- حسینی نژاد، مرتضی (۱۳۸۴)؛ بررسی علل اقتصادی جرم در ایران با استفاده از یک مدل داده‌های تلفیقی، مجله برنامه و بودجه، شماره ۹۵.
- ابراهیمی، شهرام (۱۳۹۰)؛ جرم‌شناسی پیشگیری، جلد اول، انتشارات میزان.
- آریان پور کاشانی، منوچهر (۱۳۷۸)؛ فرهنگ لغات انگلیسی - فارسی، با همکاری بهرام دلگشایی، انتشارات جهان رایانه.
- قربان حسینی، علی‌اصغر (۱۳۷۱)؛ جرم‌شناسی و جرم‌یابی سرقت، جهاد دانشگاهی، چاپ اول.
- کلارک و جان‌ای.اک (۱۳۸۸)؛ تحلیل بزه‌کاری برای حل‌کنندگان مسئله در ۶۰ گام کوتاه، ترجمه محسن کلانتری و مریم شکوهی، دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری، چاپ اول.
- گلدوزیان، ایرج (۱۳۷۲)؛ حقوق جزای اختصاصی، جهاد دانشگاهی.
- محمد نسل، غلامرضا و دیگران (۱۳۹۱)؛ راهنمای کارگاه علمی - کاربردی مدیریت پیشگیری از وقوع جرم و آسیب‌های اجتماعی، معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه، نشر میزان.
- محمدجعفر لنگرودی، ترمینولوژی حقوق.
- معین، محمد (۱۳۶۳)؛ فرهنگ معین؛ جلد اول، انتشارات سپهر، تهران.

ب) پایان‌نامه‌ها

- خالقی، سمیرا (۱۳۸۰)؛ سنجش و ارزیابی موانع پیشگیری از جرم، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی.

ج) مقاله‌ها

- چالوم، موریس و دیگران (۱۳۸۷)، نقش پلیس در: امنیت شهری و زمامداری بهینه؛ ترجمه غلامرضا، محمد نسل، مجموعه مقالات پلیس سیاست پیشگیری از جرم، دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا.
- قلاوند، قیصر (۱۳۸۸)؛ بررسی سرقت‌های تعزیری، مسلحانه و محاربه، مجله اصلاح و تربیت، شماره ۸۴.
- کریمایی، علی اعظم (۱۳۸۷)؛ پیشگیری وضعی اختصاصی از جرائم، مجموعه مقالات ارسالی نخستین همایش ملی پیشگیری از وقوع جرم، جلد اول.

-محمد نسل، غلامرضا (۱۳۸۶)؛ پیشگیری اجتماعی و وضعی از جرم، فصلنامه دانش حفاظتی و امنیتی، سال دوم، شماره پنجم، زمستان.

-نجفی ابرند، علی حسین (۱۳۷۸)؛ پیشگیری از بزه‌کاری و پلیس محلی، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۲۵-۲۶.

د) قوانین

-قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰.

-قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲.

ه) جزوات درسی

-نجفی ابرند، علی حسین (۱۳۷۹)، جزوه جرم‌شناسی نظری؛ دانشگاه تربیت مدرس.

-نجفی ابرند، علی حسین (۱۳۸۱)، جزوه جرم‌شناسی، مجتمع آموزش عالی قم.

-نجفی ابرند، علی حسین (۱۳۸۲)، جزوه پیشگیری از جرم؛ به کوشش مهرداد رایجیان اصلی و شهرام ابراهیمی.